

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2008. május 20.

FILOZÓFIA

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

**OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS
MINISZTERIUM**

Általános útmutató

Az *A vizsgarész* megoldásaként csak a *Javítási-értékelési útmutatóban* megadott vagy azzal tartalmilag megegyező válasz fogadható el.

A *B vizsgarész* (*Szövegértelmezés, reflektálás*) megoldási javaslataiban a lényegi tartalmi elemek, problémák és fogalmak vannak kiemelve. A feladatok megoldásaként minden tartalmilag megfelelő válasz elfogadható.

Mivel napjaink filozófiai gondolkodásában különböző megközelítések és beszédmódok léteznek egymás mellett, a *B vizsgarész* feladatai megoldásának értékelésénél nem részesíthető előnyben egyetlen beszédmód sem.

Az idegen szavak helyesírásában megjelenő hibákat ne vegyük figyelembe. (Ez azonban nem vonatkozik a filozófusok nevének helyes leírására.)

Az írásbeli vizsgán összesen 100 pont szerezhető. Az értékelés során csak egész pontszám adható.

Javítási-értékelési útmutató

A vizsgarész (30 pont)

1. Összesen 5 pont (fogalmanként 1-1 pont)

- a) arkhé
- b) idea
- c) szubsztancia
- d) apatheia
- e) hédoné

2. Összesen 10 pont (állításanként 1-1 pont)

A) Platónra vonatkozó állítások:

- a) Hamis
- b) Igaz
- c) Hamis
- d) Igaz
- e) Igaz

B) Arisztotelészre vonatkozó állítások

- f) Hamis
- g) Igaz
- h) Igaz
- i) Hamis
- j) Hamis

3. Összesen 6 pont (részfeladatonként 1-1 pont)

<i>racionalizmus:</i>	a; b; d; f
<i>empirizmus:</i>	c; e.

4. Összesen 5 pont (részfeladatonként 1-1 pont)

- a) Nietzsche
- b) Kant
- c) Szent Ágoston / Aurelius Augustinus
- d) Platón
- e) Descartes

5. Összesen 4 pont (részfeladatonként 1-1 pont)

- 1. – c
- 2. – d
- 3. – a
- 4. – b

B vizsgarész

Szövegértelmezés, reflektálás

(feladatonként 35 pont, két feladat megoldását várjuk, így az elérhető pontszám: 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

Szempontok	Pontszám
Probléma-érzékenység	10
Szövegértelmezési készség	10
Filozófiatörténeti tájékozottság	4
Argumentáció	7
Nyelvi megformálás	4
Összesen	35

A táblázatban szereplő szempontokról:

A *probléma-érzékenység* a probléma felismerését és az arra való reflektálást jelenti, a *szövegértelmezés* a gondolatmenet logikájának felismerésére és a lényegi tartalmak kiemelésére vonatkozik (a reflexiónak itt is helye lehet), az *argumentáció* és a *filozófiatörténeti tájékozottság* szorosan kapcsolódik minden szemponthoz, a kifejtés minden fázisában megjelenhetnek. Különösen fontos szempont az argumentáció minősége a reflektálás esetében.

A *nyelvi megformálás* esetében alapvető elvárás, hogy a vizsgázó által alkotott írásmű szöveg legyen!

Reflektálás:

A szövegekben megjelenő filozófiai kérdésekre és problémákra való reflektálás elbírálásánál ne a vélemény tartalmát, hanem elsősorban az érvelés minőségét, a kifejtés nyelvi színvonalát értékeljük. Azon túl, hogy a vizsgázó határozottan állást foglal, és érvekkel támasztja alá mondandóját, értékeljük azt is, ha képes a mához kapcsolni a problémát.

Amennyiben a vizsgázó írásából hiányzik a reflektálás, **a 35 pontból maximum 25 pont** adható.

Értékelhető tartalmi elemek:

1. Arisztotelész: Előzményként megemlíthető, bár a szöveg tágabb kontextusához tartozik: az erényetikák középpontjában a jó élet, a boldogság (eudaimonia) kérdése áll; az erény (areté) eredeti jelentése 'testi, lelki kiválóság'; filozófiatörténeti előzmények: például Szókratész etikája – törekvés az erények meghatározására; etikai racionalizmus / intellektualizmus: a jó tudása és az erényes cselekedet kapcsolata; Platón felfogása a lélekrészek és az erények kapcsolatáról, négy fő erény. Arisztotelész az erkölcsi erényről: az erény lelki alkat; a lélek kiválósága; a léleknek megszokás vagy gyakorlás eredményeképpen kialakult tartós állapota; az akarat elhatározása; középhatár két rossz, a túlzás és a hiányosság között; hozzánk viszonyított közép. Az erkölcsi erények gyakorláshoz észbeli erényekre: bölcsességre, éleslátásra és okosságra van szükség; a tudományos értelem erénye a bölcsesség, a megfontoló értelemé az okosság; az észbeli erények nem közép jellegűek.

2. Kant: *A tiszta ész kritikája* – Mit lehet tudnom? - a megismerés határaitra kérdez rá. A Kant előtti újkori elméletek (racionalizmus, empirizmus) kérdésfeltevése: Hogyan tehet szert az elme megbízható ismeretekre? ; az ismeretek igazsága a megfigyelt tárgy tulajdonságaiból származott. Kant „*kopernikuszi fordulatot*” hajt végre, szerinte a tárgyaknak kell az ember megismerő-képességéhez, az ismereteinkhez alkalmazkodniuk; minden ismeretünk a tapasztalattal kezdődik, de nem mindegyik származik a tapasztalatból; a megismerés folyamata nemcsak az érzéki benyomások útján szerzett *a posteriori* ismeretekből áll, hanem az emberi értelem önmagából még hozzáteszi az *a priori* ismereteket a megismeréshez; az érzékszerveink és az értelem egymással együttműködve, egyidőben vesznek részt a megismerésben; túllép a racionalizmus és az empirizmus egyoldalúságán. Ismereteink a *jelenségvilágra* vonatkoznak, a *magában való dolog világa* nem megismerhető számunkra; a tudomány határai: a tiszta, spekulatív ész nem szólhat a tapasztalaton túli dolgokról, például Istenről, a szabad akaratról, a halhatatlan lélekről.

3. Sartre: Az egzisztencializmus: az emberi lét problémáinak vizsgálata az egyéni létén keresztül; alapelve: az egzisztencia megelőzi az esszenciát; az egyéni létezés: szabadság, választás, felelősség; az ember: „szabadságra van ítélve”, „az, amivé önmagát teszi”; maga teremti meg az értékeit, felelős önmagáért, tetteiért és a másik emberért. Sartre szembe fordul a determinista felfogásokkal; szerinte „nincs megadott és kötött emberi természet”; az emberi lényeg nincs előzetesen meghatározva, az embernek magának kell megalkotnia saját lényegét, az egyén életét mindennapi újrateremtésként fogja fel, minden ember önmaga alkotása. Megemlíthető az egyéni létezés kérdéseinek megjelenése a 20. századi irodalomban.